

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԻՍԿԱՆԴԱՐՅԱՆԻ ԴԻՄԱՔԱՆԴԱԿՆԵՐԸ

ՆԱՐԵ ՆԱԴԱՐՅԱՆ

Դիմաքանդակ կերտելիս առաջնահերթ խնդիրներից են պատկերել տվյալ մարդուն բնորոշ դիմագծերը, նմանությունը, որոնք բավական հետաքրքիր լուծում են ստացել անվանի քանդակագործ, Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդական նկարիչ Խաչատուր Իսկանդարյանի (1923-2015) արվեստում: Ներկայացնելով մարդուն, տվյալ անձնավորության առանձնահատկությունները՝ Իսկանդարյանը միաժամանակ պատկերվողի դեմքի ու դիմախաղի միջոցով կարողացել է բացահայտել նրա ներաշխարհը, անհատականությունը, ազգային ու հասարակական պատկանելությունը: Նա վարպետությամբ ու սիրով է ներկայացրել իր ժամանակակիցներին, հարազատներին, մեր մշակույթի անվանի գործիչներին: Նրա ընտրած բնորոշներից յուրաքանչյուրը մտքի և գործողության միաձուլման մարմնավորում է, առանց ավելորդ չափազանցումների, պլաստիկական ու կոմպոզիցիոն զուսպ լուծումներով ստեղծված:

Ասվածի լավագույն օրինակներից է Դերենիկ Դեմիրճյանի կերպարը: Դերենիկ Դեմիրճյանի դիմաքանդակի մասին խոսելիս վարպետը հիշում էր, որ գրողին հանդիպել ու նրա հետ ծանոթացել է իր ուսուցչի՝ ՀԽՍՀ ժողովրդական նկարիչ Սուրեն Ստեփանյանի արվեստանոցում, որտեղ իր ուսուցիչը քանդակում էր Դեմիրճյանի կիսանդրին: Նշանակված օրը, նշանակված ժամին, երբ նա հերթական անգամ գալիս էր, Իսկանդարյանը նույնպես շտապում էր այնտեղ. չէ՞ որ արվեստագետի հետ ցանկացած շփում օգնում էր, որ Իսկանդարյանն իր մեջ կերպավորեր մեծ վիպասանի կերպարը: Նա Դեմիրճյանի առջև դուռ էր բացում, օգնում էր հանել վերարկուն, ուղեկցում էր սենյակ ու հեռանում էր: Սակայն այդ կարճատև հանդիպումները, իսկապես, օգնում են, որ Խաչատուր Իսկանդարյանն իր արվեստանոցում, առանց նրան բնորոշ ունենալու, ստեղծի Դերենիկ Դեմիրճյանի դիմաքանդակը: Այն այժմ գտնվում է Եղիշե Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում: Բրոնզե դիմաքանդակն (1981) ունի հաստատուն կառուցվածք: Իսկանդարյանին հաջողվել է կոմպոզիցիոն զուսպ ձևերի օգնությամբ ցույց տալ բնորդի խառնվածքը, հոգու ուժը: Դեմիրճյանի սևեռուն հայացքին է ենթարկված գլխի մի փոքր թեքվածքը: Վարպետորեն մշակված մակերեսը, հորինված-

քի հավաք և կոտ կազմությունը մոնումենտալ շունչ են հաղորդում չափսերով ոչ մեծ (50x25x32) այս դիմաքանդակին: Արվեստագետը կարողացել է թափանցել Դերենիկ Դեմիրճյանի բարդ ու հակասական ներաշխարհը, ձգտել է արտաքին նմանության հետ մեկտեղ բացահայտել բնորդի հոգու թաքնված շերտերը: Իսկանդարյանը Դեմիրճյանի դիմաքանդակի շնորհիվ աստիճանաբար մշակում է իր ձեռագիրը՝ հակվելով դեպի ռեալիստական ուղղությունը, միաժամանակ ուշադրություն դարձնելով կերպարի հոգեվիճակի ուսումնասիրությանը:

Դիմաքանդակով Իսկանդարյանը սկսել է զբաղվել 1958-ից: Շարժառիթը, ըստ երևույթին, քանդակագործի ուղևորությունն էր Ալավերդի, աշխատանք պղնձաքիմիական կոմբինատում, որտեղ քանդակագործը սկսում է բացահայտել աշխատավորի կերպարը: Իսկանդարյանը ստեղծում է ծուլողներ Ս. Մնացականյանի, Վ. Ազարյանի, քարտաշ Ա. Գևորգյանի, բեռնակիր Մ. Մելիքյանի, կարբիդագործ Ա. Թամրազյանի դիմաքանդակային կիսանդրիներն ու կիսաֆիգուրները¹: Այս աշխատանքներում Իսկանդարյանը ստեղծել է աշխատավոր մարդու հավաքական կերպարը: Հեղինակի մոտ կերպարը որոշակիացված է: Նա մեկնել է որոշակի անձնավորությունից և իր բնորդին օժտել է անհատականությամբ:

Տեխնիկայի տարբեր տեսակներով (բրոնզ, պղինձ, փայտ, քար, կոփածո ալյումին) արված նրա դիմաքանդակներն աչքի են ընկնում պլաստիկական լուծումների ընդհանրացված ամբողջականությամբ: Վերը նշված խոսքերի հաստատումն է Օհան Դուրյանի կիսանդրին (1992): Իսկանդարյանն իր այս հերոսին նկարագրելիս հիշում էր. «Օհան Դուրյանը դիրիժորական վահանակի մոտ և առօրյա կյանքում նույն երաժշտական զգացողությունն էր ներշնչում իր շրջապատին: Համերգային դահլիճում լինելի, թե նրան մոտիկ կանգնած, զգում էիր, որ մաեստրոն միշտ իր ստեղծագործական ներշնչանքի մեջ է: Եվ քեզ էլ համակում էր շրջապատի ունկնդիրը դառնալու ցանկություն՝ ուրախանալ, տխրել, ապրել այն իրականությունը, որ երաժշտությամբ է արարվում: Օհան Դուրյանը սովորեցնում էր, որ դասական երաժշտության ունկնդիրը լինես»²: Որպես ժամանակակից՝ այդպիսին էր նրան տեսել Իսկանդարյանը, երբ քանդակում էր մաեստրոյի կերպարը: Չափսերով ոչ շատ փոքր (62x55x48) այս գիպսե կիսանդրին գտնվում է վարպետի արվեստանոցում:

¹ Տե՛ս Ալվազյան Մ., Խաչատուր Իսկանդարյան, Կատալոգ, Երևան, 1967, էջ 6:

² Փիլոսյան Ա., Խաչատուր Իսկանդարյան, Կատալոգ, Երևան, 2010, էջ 11:

Քանդակի գեղարվեստական լեզվում ու ոճական համակարգում փոքր-ինչ նկատվում են ռոմանտիզմի տարրեր: Օհան Դուրյանին վարպետը քանդակել է նվագախմբի հետ աշխատելու պահին: Մեծ դիրիժորն ասես վերացել է աշխարհից իր արվեստով: Դա են վկայում նրա փակ աչքերը, որոնք արտահայտիչ են դարձնում կերպարի զգայական հոգեվիճակը: Նա կարծես ունկնդիրներին կլանում է իր երաժշտությամբ: Քանդակագործը կարողացել է ներկայացնել արվեստագետի ներքին աշխարհը, զուսպ տեմպերամենտը, որն այնքան ներդաշնակ է Օհան Դուրյանի ստեղծած երաժշտությանը: Աշխատանքում նկատում ենք, որ Իսկանդարյանը փորձում է հասնել ընդհանրացումների ոչ մանրակրկիտ մշակված ֆակտուրայի շնորհիվ: Կիսանդրին դիտելիս թվում է, թե զարմանահրաշ երաժշտություն ես լսում, զմայլվում ես դրա հնչյուններով, խորասուզվում երաժշտության մեջ...

Հետաքրքիր են նաև ճապոնացի գեղանկարիչ, խաղաղության միջազգային մրցանակի դափնեկիր Իրի Մարուկիի (1966, բրոնզ) և ճապոնացի քանդակագործ Խիդեո Խորինոյի (1970, բրոնզ) դիմաքանդակները: Նախքան նրանց դիմաքանդակներին անցնելը նշենք, որ Իրի Մարուկիի՝ չափսերով փոքր (46x25x28) դիմաքանդակը գնվել է Մոսկվայում, իսկ Խիդեո Խորինոյի դիմաքանդակը (45x20x25) համարվում է հեղինակի սեփականությունը: Այս ստեղծագործությունների շնորհիվ հասկանում ես, որ Խաչատուր Իսկանդարյանի համար նշանակություն չունի, թե ում է պատկերել՝ հնդիկի՞, ճապոնացո՞ւ, թե՞ հայի: Վարպետը նախևառաջ մարդ է պատկերել և հետո միայն մարդկայինի մեջ ազգային է տեսել: Յուրաքանչյուրի համար գտնելով հետաքրքրական լուծում՝ նա հանդես է բերել մասնագիտական հնարքներին տիրապետելու կարողություն և փորձառություն: Դիմաքանդակներում կերպարների փոքր-ինչ զգայական, իմպրեսիոնիստական ձևերն ու ծավալները զուգակցված են Հին Արևելքի արվեստին բնորոշ գծային հատվածներին: Աշխատանքներում բնորոշներն ստացել են նյութական շոշափելի ծավալներ, իսկ դա նշանակում է, որ Խաչատուր Իսկանդարյանն Իրի Մարուկիի և Խիդեո Խորինոյի դիմաքանդակների բոլոր հատվածները ենթարկել է նրանց անհատական բնութագրերի շեշտադրմանը:

Խաչատուր Իսկանդարյանի ռեալիստական աշխատանքներից է համարվում նկարչուհի Ռեգինա Ղազարյանի բրոնզե դիմաքանդակը (1988): Քանդակագործն անձամբ է ճանաչել նրան դեռ այն ժամանակներից, երբ սովորում էր Երևանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտի գունանկարչության բաժնում: Նրա մասին խոսելիս Իսկանդարյանը հիշում էր. «Գիտեինք,

որ նա Եղիշե Չարենցի մտերիմներից է եղել և փրկել է բանաստեղծի ձեռագրերը ոչնչացումից: Ռեգինայի ազնիվ ընկերակցությունը դասերին մեզ վստահություն և հավատ էր ներշնչում մեր ընդունակությունների և հնարավորությունների նկատմամբ:

Ոչ միայն ուսումնառության տարիներին, այլև հետագայում մենք մեր կողքին վայելում էինք Ռեգինայի ներկայությունն ընկերական հավաքույթներին, ցուցահանդեսների բացմանը: Նրա ոգևորող խոսքը մեզ համար արժեք ուներ: Նա հին երևանցու լավագույն կերպարներից էր: Դժվար է քանդակագործի համար հաղթահարել բոլոր բարդությունները՝ քանդակի ստեղծումից մինչև տեղադրումը: Գիպսով պատրաստելուց հետո դեռ շատ ջանքեր ու կամք է հարկավոր՝ այն վերջնականապես իրականացած տեսնելու համար: Միշտ իմ կողքին էր Ռեգինան՝ նա, ում հավատացել ու վստահել էր Եղիշե Չարենցը³:

Դիմաքանդակը գտնվում է Եղիշե Չարենցի տուն-թանգարանում: Աշխատանքում թեթևակի առաջ ուղղված հայացքը կերպարին նպատակասլացություն, ինքնուրույնություն և ինքնատիպություն է հաղորդում, սակայն միաժամանակ մատնում է արդեն ոչ երիտասարդ կնոջ ներքին հոգնածությունը: Դիմաքանդակում տեսնում ենք, որ Իսկանդարյանը բնավ չի իդեալականացնում իր հերոսին. փոքր ճակատ, խոշոր քիթ, աչքերի տակ ուռած պարկեր, կարճ վարսեր և խորշոմներ: Այստեղ հետաքրքիր է, որ, չնայած «գեղեցիկ» հասկացության ողջ պայմանականությանը, լուսանկարներից ելնելով, նկատում ենք, որ Ռեգինան իրականում գեղեցիկ կին չէր, և վարպետը, հավատարիմ մնալով իրեն, ներկայացրել է գեղեցկությամբ աչքի չընկնող, մտածող, ստեղծագործող անհատականություն:

Բավական հետաքրքիր պատմությամբ է ստեղծվել Մայր Թերեզայի բրոնզե կիսանդրին (1989), որի մասին Խաչատուր Իսկանդարյանը գրում է. «Վաղուց էր մեջս խմորվում գթության ուխտի մայրապետին կերպավորելու գաղափարը: Նորբեյան մրցանակի շնորհման փաստը նրա դիմաքանդակը կերտելու մտքի նախագուշակը եղավ: Երբ ավերիչ երկրաշարժից հետո գթության քույրերի հետ միասին նա Հայաստան եկավ, արդեն հաստատ որոշել էի ստեղծագործությանս մեջ ունենալ ինձ համար չափազանց պատվաբեր այս աշխատանքը: Նրա մարդկային նկարագիրը, կատարած շնորհակալ գործը չափազանց հոգեմոտ է ինձ, արվեստագետի իմ ըմբռնումներին: Առաջին այցի ժամանակ չկարողացա հանդիպել Մայր Թերեզայի հետ:

³ Իսկանդարյան Խ., Պատգամ, Երևան, 2014, էջ 14:

Երկրորդ անգամ՝ 1989-ին, նա կրկին Հայաստանում էր, և ես հանդիպեցի նրան «Չվարթնոց» օդանավակայանում: Իմ բախտից էր, որ, թերևս, թոփշը ուշանում էր, և մենք երկար խոսեցինք: Եկա արվեստանոց, վերցրի կավը, միանգամից ձևեցի նրա՝ կնճիռների մեջ բարությամբ շողացող հայացքը և նույն վայրկյանից սկսեցի աշխատել: Ինքն իրեն ստացվեց: Ասես ինքը կողքիս էր և օգնում էր ինձ, 3 սեանսից հետո կիսանդրին պատրաստ էր: Ապա բրոնզից ձուլեցի երկու օրինակ, որոնցից մեկը սրտիս թելադրանքով որոշեցի նվիրել իրեն՝ Թերեզային, բայց չստացվեց: Ինչպես չտարակուսել, երբ միտքն այս համերաշխ և համընդհանուր հավանության, ապա նույն համընդհանուր անտեսման է արժանանում, ամենուր հանդիպում եմ զարմանալու չափ հարազատ, հին ու չարչրկված, բայց մեր արագափոխ իրականությունում անփոփոխ մնացած՝ «կգբաղվենք այդ հարցով» արտահայտությամբ⁴: Վերոնշյալի հետևանքով կիսանդրին գտնվում է վարպետի արվեստանոցում: Պետք է նշել, որ ամեն մի արվեստագետ որոշակի պատկերացում ունի իրեն հետաքրքրող բնորդի մասին: Այս դեպքում կնոջ զգեստների տակից գծագրվող հյուծված մարմնաձևերը, հեզիկ շարժումները, խորախորհուրդ հայացքը հետաքրքրել են Խաչատուր Իսկանդարյանին: Այդ փոքրամարմին ծեր կնոջ դիմաքանդակում վարպետը կարողացել է ներկայացնել կամքի ուժ, գթասրտություն, վեհություն: Իսկանդարյանը կերպավորել է իմաստուն և առաքինի մի կնոջ, ով լցված է մեծ բարեգթությամբ: Աշխատանքում քանդակագործը գիտակցաբար ներկայացրել է բնորդի գլխաշորի ծալքավորումը, որը կարծես երիզում է Մայր Թերեզայի երեսը՝ այդպիսով ամբողջացնելով նրա կերպարը: Բնորդը պատկերված է գլխահակ, կկոցած աչքերով: Այստեղ հետաքրքիր է, որ հեղինակը կիսանդրու ներքևի հատվածում հավասարակշռություն ստեղծելու նպատակով դաջել է խաչի պատկերը: Թերևս սա միակ դեպքն է, երբ հեղինակի մոտ նկատում ենք բնորդի էությունը մատնող մանրամաս:

Խաչատուր Իսկանդարյանը բազմիցս անդրադարձել է ԽՍՀՄ ժողովրդական նկարիչ, քանդակագործ, ՌԴ Գեղարվեստի ակադեմիայի իսկական անդամ, ակադեմիկոս Նիկողոս Նիկողոսյանի կերպարին (նրանց մտերմությունը սկսվել է դեռ 1933թ.): Վարպետը կարողացել է Ն. Նիկողոսյանի մարդկային մաքուր զգացմունքներն ամբողջացնել իր դիմաքանդակներում: Վառ օրինակ է 1976-ին ստեղծված բրոնզե դիմաքանդակը, որը գտնվում է

⁴ Տե՛ս **Եղիազարյան Գ.**, Մի քանդակի պատմություն, «Արվեստ», Երևան, 1991, համար 7, էջ 18-19:

վարպետի արվեստանոցում: Այստեղ պլաստիկական սուղ միջոցներով ու հնարներով, բայց չափազանց ցայտուն արտահայտված է պատկանելի բնորդի խոհուն կերպարը. արմունկները սեղանին, գլուխը ձեռքին հենած, մտքով կարծես օտարված, հեռուներում դեգերող... Դիմաքանդակը ներկայացված է անկաշկանդ դիրքով, ինքնամիտի հայացքով: Քանդակագործը կերպարը չի ենթարկել երկարատև ու մանրակրկիտ մշակումների. դեմքի ծալքերը տրված են խոշոր պլանով և պլաստիկական նուրբ անցումներով:

Հայ արվեստի պատմության մեջ դժվար է գտնել այնպիսի գործչի, որի կերպարով հմայված ու ներշնչված լինեն դարի գրեթե բոլոր գեղանկարիչները, քանդակագործները... Թերևս, այդ երանելիներից է հայ հանճարեղ կոմպոզիտոր Կոմիտասը: Արվեստագետների համար Կոմիտասը դարձել է այն կերպարը, որի միջոցով նրանք արտահայտել են ազգի հոգևոր կերտվածքը, նրա ցավերը, հույսերն ու սպասումները: Կոմիտասի մասին գրվել են թե՛ փոքրիկ բանաստեղծություններ, թե՛ պոեմներ ու ծավալուն երկեր, կերտվել են գեղանկարներ ու քանդակներ: Այս ամենից անմասն չի մնացել նաև Խաչատուր Իսկանդարյանը: Կոմիտասի 100-ամյա հոբելյանի առթիվ հայտարարված դիմաքանդակի հանրապետական մրցույթում (1970) վարպետը ներկայացրել է Կոմիտասի բրոնզե դիմաքանդակը և արժանացել առաջին կարգի մրցանակի: Դիմաքանդակի առաջին օրինակը գտնվում է Հայաստանի ազգային պատկերասրահում, իսկ երկրորդ օրինակը հեղինակը սիրով նվիրել է կաթողիկոս Վազգեն Առաջինին: Վերջինս ցուցադրվում է Էջմիածնի թանգարանում: Այս աշխատանքը գեղարվեստական հետաքրքիր լուծում ունի. Կոմիտասի գլուխը մի փոքր թեքված է, ձեռքը ականջին մոտեցրած: Քանդակագործը կարծես այս հնարքով փորձում է ցույց տալ, որ ինչքան մոտենանք Կոմիտասի լսողությանը, այնքան կմաքրագործվենք, կմոտենանք մեր ինքնությանը, մեր ակունքներին: Դիմաքանդակում չենք հանդիպում արվեստագետների կողմից հաճախ կիրառվող սքեմավոր, սևազգեստ հոգևորականի կերպարին, ով տեսել է ցավ, տառապանք, ցեղասպանություն և կյանքի վերջում խելագարվել է: Իսկանդարյանը ներկայացրել է մի մեծանուն հայի, ով ունի բովանդակային՝ մտավոր և հոգևոր հարուստ կենսագրություն: Վարպետն այս դիմաքանդակում ցույց է տալիս, որ Կոմիտասն իր կերպարով ու մեզ ժառանգած արվեստով դեռ շարունակում է մնալ անհայտ «տիեզերք» և «չնվաճված» բարձունք:

Միեր Մկրտչյանի ռեալիստական դիմաքանդակը (գիպս, 1999), որը գտնվում է վարպետի արվեստանոցում, ստեղծված է հետաքրքիր ծավալային

մշակումների կիրառմամբ: Իսկանդարյանը պլաստիկ հնարների առատության շնորհիվ ցույց է տվել, որ այդ կերպ քանդակագործական աշխատանքը թողնում է գեղանկարչական տպավորություն: Հստակ հաղորդված է արտահայտիչ, խորիմաստ աչքերով դեմքը: Քանդակի մակերեսն ունի լույսի ու ստվերի խաղ, ստեղծագործական կյանքի ռիթմ: Հատկապես յուրատեսակ լուծում է ստացել աչքերի մշակման ձևը, որն ապահովում է դիմաքանդակի առանձնահատկությունը: Ինչպես գիտենք, աչքերի պատկերումը բավական դժվար է քանդակագործության մեջ. ինչպե՞ս ցույց տալ հայացքի յուրահատկությունը, նրա խորությունը, աչքերի գույնը, հոգեվիճակը աչքերի մեջ: Այս դիմաքանդակում արվեստագետն իր նպատակին է հասել աչքերի կոպերի ու բիբերի մանրակրկիտ պատկերման շնորհիվ: Իսկանդարյանը կարողացել է աչքերի միջոցով ցույց տալ Միեր Մկրտչյանի մարդկային խառնվածքը, նրա բնավորության հատկանշական գծերը:

Մեծ հետաքրքրություն է առաջացնում դերասան Մուրադ Կոստանյանի բրոնզե դիմաքանդակը (1982): Աշխատանքը, որն ունի ոչ մեծ չափսեր (56x32x40), գտնվում է Արտաշատի Ա. Խարազյանի անվան դրամատիկական թատրոնում: Վարպետը փայլուն գիտեր Մուրադ Կոստանյան մարդուն և արվեստագետին ու առանց իդեալականացնելու, ճշմարտացի ներկայացրել է դերասանին: Աշխատանքը բարձր է գնահատել Նիկողոս Նիկողոսյանը: Նա գրել է. «Այս դիմաքանդակով Խաչատուր Իսկանդարյանը հաստատեց իր վարպետությունը ժանրում»⁵: Թող տարօրինակ չքվա, բայց այս դիմաքանդակը (և ոչ միայն այս աշխատանքը) ինչ-որ չափով նաև Իսկանդարյանի ինքնադիմանկարն է, որ վառ կերպով ներկայացնում է նաև իր անհատականությունը, ներաշխարհի հարստությունը: Մուրադ Կոստանյանի դիմաքանդակում հաջողությամբ է պատկերված դեմքը, ու թեև վարպետն ընդգծել է բնորդի անհատական բնորոշ դիմագծերը, սակայն ստեղծել է նաև հոգեբանական խորությամբ օժտված կերպար: Դերասանի դիմախաղը հաղորդվել է ֆակտուրայի հարստությամբ: Դիմաքանդակը ստեղծված է անկաշկանդ լայն ծավալներով: Աշխատանքում դեմքի որոշ հատվածներ կարծես անհրաժեշտաբար սրված են՝ կերպարի արտահայտչականությունը ցայտուն դարձնելու համար: Խաչատուր Իսկանդարյանը, սակայն, դա արել է չափավոր, որպեսզի դիմաքանդակը համազոր դարձնի բնորդի էությունը, հակառակ դեպքում այն կվերածվեր ծաղրապատկերի կամ ընկերական շարժի:

⁵ Տե՛ս Փիլոսյան Ա., նշվ. աշխ., էջ 10:

Միանգամայն համոզիչ է հանճարեղ գեղանկարիչ Մարտիրոս Սարյանի (գիպս, 1966) կերպարը: Նշենք, որ Սարյանի պատկերումն ուղեկցել է քանդակագործին ողջ կյանքում. Սարյանն արվեստանոցում, Սարյանը և Բաղրամյանը: Վրձնի մեծ վարպետին քանդակագործը պատկերել է պատկառելի տարիքում: Նրան գրավել են Սարյան արվեստագետի ստեղծագործական անսպառ կարողությունները, հոգեկան ուժը, մարդկային բարձր արժանիքները: Հետաքրքիր է, որ, ի տարբերություն մի շարք քանդակների, այստեղ նկատում ենք գրեթե նատուրալիստական լուծումով ստեղծված պատկեր. Սարյանի դիմագծերն ստեղծված են հստակ և որոշակի: Խաչատուր Իսկանդարյանը Սարյանի դիմաքանդակում ներկայացրել է անձնվեր նկարչի, ում ներքին աշխարհը չի սքողվել արտաքին պատկերման տակ: Դիմաքանդակում Սարյանը պատկերված է իրեն հատուկ սուր դիտողականությամբ, ստեղծագործական լարված մտքով: Հեղինակն այս աշխատանքում ներկայացրել է իր կյանքի կոչումը ճանաչող, համարձակ ու պրպտող հայացքով աշխարհին նայող հզոր արվեստագետի:

Եվս մեկ անգամ նկատենք, որ Խաչատուր Իսկանդարյանի հերոսները հեռու են իդեալականացումից, քանդակագործը մինչև վերջ ճշմարտացի է նրանց պատկերման մեջ: Դիմաքանդակները դիպուկ են արտաքին նմանողությամբ, սուր են ներքին արտահայտությամբ, աշխույժ են ու կենսունակ, անկաշկանդ են ձևերի մշակումներով:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Տվյալ հոդվածը ներկայացնում է Խաչատուր Իսկանդարյանի դիմաքանդակները: Քանդակագործը վարպետությամբ ու սիրով է ներկայացրել իր ժամանակակիցներին, մտերիմներին, մեր մշակույթի անվանի գործիչներին (Դ. Դեմիրճյան, Ն. Նիկողոսյան, Օ. Դուրյան, Ռ. Ղազարյան, Կոմիտաս, Մ. Կոստանյան, Մ. Մկրտչյան, Մ. Սարյան...): Վարպետը յուրաքանչյուրի համար գտել է հետաքրքրական լուծում՝ հանդես բերելով մասնագիտական հնարքներին տիրապետելու նուրբ ճաշակ և հմտություն:

Քանալի բառեր - Խաչատուր Իսկանդարյան, դիմաքանդակներ, հմտություն:

СКУЛЬПТУРНЫЕ ПОРТРЕТЫ ХАЧАТУРА ИСКАНДАРЯНА

НАРЕ НАДАРЯН

Данная статья представляет скульптурные портреты Хачатура Искандаряна. Скульптуры Хачатура Искандаряна отличаются высоким профессионализмом, тонким вкусом. В своих скульптурных портретах он воплотил образы современников, известных деятелей литературы и искусства (Д. Демирчян, Н. Никогосян, О. Дурян, Р. Казарян, Комитас, М. Костанян, М. Мкртчян, М. Сарьян...), найдя для каждого портрета особое решение и демонстрируя при этом высокий уровень профессионального мастерства, тонкий вкус и умение.

Ключевые слова – Хачатур Искандарян, скульптурные портреты, тонкий вкус.

PORTRAIT SCULPTURES OF KHACHATUR ISKANDARYAN

NARE NADARYAN

This article presents the sculptural portraits of Khachatur Iskandaryan. In his works Iskandaryan has depicted in a masterly way and with love his contemporaries, friends, and prominent Armenian artists (D. Demirchyan, H. Nikoghosyan, O. Durian, R. Kazarian, M. Kostanyan, M. Mkrтчyan, Komitas, M. Saryan, etc....). The sculptor has found an interesting solution for each, revealing mastery, good taste and in general great proficiency in sculpting.

Key words - Khachatur Iskandaryan, portrait sculptures, skill.